

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Tuukkanen, Johanna

Title: Dialogeja, paikkoja, tiloja ja tilanteita : ANTI – Contemporary Art Festival kohtaamisten mahdollistajana

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © 2019 Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Tuukkanen, J. (2019). Dialogeja, paikkoja, tiloja ja tilanteita : ANTI – Contemporary Art Festival kohtaamisten mahdollistajana. In K. Monni, & K. Törmi (Eds.), *Yhteisö ja taide : teemoja ja näkökulmia 2000-luvun taiteilijan laajentuneeseen toimintakenttään* (Article 3.8).

Taideyliopisto. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja, 72. <https://disco.teak.fi/yhteiso-ja-taide/3-8-dialogeja-paikkoja-tiloja-ja-tilanteita-anti-contemporary-art-festival-kohtaamisten-mahdollistajana/>

3 TAIDE JA TRANSFORMAATIO YHTEISKUNNALLISISSA RAKENTEISSA

Johanna Tuukkanen

3.8 Dialogeja, paikkoja, tiloja ja tilanteita: ANTI – Contemporary Art Festival kohtaamisten mahdollistajana

✦ TUTKIMUKSELLISTA

ANTI – Contemporary Art Festival on kansainvälinen aika- ja paikkasidonnaisen nykytaiteen festivaali Kuopiossa. Festivaali syntyi vuonna 2002 aktivoimaan kaupunkitiloja taideteosten avulla. Alkuperäisestä 12 teospaikan rakenteesta festivaali on muuttunut sosiaalisempaan ja dialogisempaan suuntaan reflektoiden toisaalta taiteen sosiaalista käännettä ja toisaalta aktiivisen kulttuurisen osallistumisen käytäntöjä. Tässä artikkelissa tarkastelen taiteen sosiaalisuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia ANTI-festivaalilla ja pohdin niiden merkityksiä yleisöille ja kaupungille. Aineistona ovat pro gradu -tutkielmani haastatteluaineisto vuodelta 2012 sekä tulevaa väitöskirjaani varten tehtyjä uuden julkisen taiteen kuraattoreiden haastatteluja (2015–2016). Artikkelini kytkeytyy dialogisen estetiikan (Kester 2004) viitekehykseen. Festivaalin sekä teosesimerkkien avulla siinä pohditaan myös tilan ja paikan käsitteitä ja festivaalin merkitystä kaupunkitilan tuottamisen prosesseissa. Olen itse yksi festivaalin perustajajäsenistä ja työskentelen tällä hetkellä sen taiteellisena johtajana – vastaavana tuottajana.

Joseph O'Farrell: 10 Minute Dance Parties. Pekka Mäkinen ANTI – Contemporary Art Festival.

Festivaalin perustaminen ja paikkasidonnaisuuden muotoutuminen

ANTI-festivaalia perustettaessa Pohjois-Savo oli aliedustettuna opetus- ja kulttuuriministeriön festivaalituissa, kun vain yksi festivaali sai tukea. Pohjois-Savon taidetoimikunnan tuottamat Taiteen tavaratalo -tapahtumat vuosina 1999–2001 olivat herättäneet suurta kiinnostusta ja kasvattaneet painetta suuremmalle, monitaiteelliselle festivaalille. ANTI-festivaali alkoi taidetoimikuntavetoisena hankkeena vuonna 2002, kunnes se siirtyi vuonna 2004 Kuopio Festivals ry:n tuottamaksi ja vuodesta 2005 itsenäiseksi organisaatioksi, jonka taustalla on ANTI – Contemporary Art Festival yhdistys ry. (Tuukkanen ym. 2011.)

ANTI-festivaalin alkuvuosien teokset olivat paikkalähtöisiä, jolloin taiteilijat ehdottivat ja toteuttivat teoksia festivaaliorganisaation ennalta valitsemiin paikkoihin. Vuosina 2008–2014 festivaalin paikkasidonnaisuuden luonne ja suhde kaupunkitilaan muuttuivat. (Tuukkanen ym. 2011, 194–197; ANTI – Contemporary Art Festival.) Teospaikat valikoituivat kiinteässä vuorovaikutuksessa festivaalille valittujen taiteilijoiden kanssa, teokset linkittyivät sisällöllisesti vuosittain vaihtuvaan teemaan ja saattoivat liikkua kaupunkitilassa vaeltaen tai useita paikkoja yhdistellen. Festivaalin ohjelmistossa alkoi näkyä yhä enemmän sosiaalisuutta ja dialogia korostavia projekteja ja teoksia, joissa teos syntyi osallistujien, yleisöjen, paikan ja taiteilijan

vuoropuhelusta, sekä teoksia, jotka kannustivat yleisöjen aktiiviseen osallistumiseen.

Vuonna 2014 ANTI-festivaali julkaisi uuden toimintamallin, jonka mukaan festivaali tekee vuosittain yhteistyötä ei-taiteellisen tapahtuman tai toimijan kanssa, mikä myös määrittää ohjelmiston teeman. Uuden ohjelmistosuunnittelun toimintamallin tuoma muutos on lisäksi se, että ohjelmisto toteutetaan kiinteässä yhteistyössä taidealan ulkopuolisen toimijan kanssa. Muutoksella festivaali pyrkii tuomaan taidetta osaksi muiden toimialojen tapahtumia ja luomaan uusia yleisöjä, kasvattamaan taiteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja näkyvyyttä sekä kehittämään uusia toimintarakenteita ja yhteistyömalleja. Vuonna 2015 uuden toimintamallin ensimmäinen yhteistyökumppani oli Kuopio Maraton ja festivaalin ohjelmisto liittyi juoksemisen, urheilun, kestävyys- ja harjoittelun teemoihin (ANTI-festivaalin lehdistötiedote 18.11.2014). Vuonna 2016 festivaali toteutettiin ensimmäistä kertaa historiansa aikana talvella ja Talvi ANTI festivaalin kumppanina toimivat hiihtokeskus Tahkon alueen toimijat ja yrittäjät (ANTI-festivaalin lehdistötiedote 19.11.2015).

Jarkko Partanen: Fields of Glory Kuopio. Pekka Mäkinen ANTI – Contemporary Art Festival.

Vuosina 2015–2016 festivaalin teokset ovatkin nivoutuneet myös kumppanitapahtumien ohjelmistoihin ja näkyivät esimerkiksi Kuopio Maratonin lähtö- ja maalialueilla sekä juoksureitin varrella ja Tahkon laskettelurinteissä. Uuden toimintamallin myötä voikin todeta, että ei vain festivaalin ohjelmistosta tai yksittäisistä taideteoksista vaan koko festivaaliorganisaation toiminnasta on tullut dialogista ja relationaalista. Tällä tarkoitan sosiaalista vuorovaikutuksellisuutta eli sitä, että festivaali syntyy kumppanitapahtumien ja -organisaatioiden, teospaikkojen sekä festivaalin välisen dialogin ja kiinteän vuorovaikutuksen pohjalta, yhteistyön tuloksena. Festivaali ei siis ole yksinomaan taiteellisten johtajien ja

festivaalihenkilöstön tuottama tapahtuma, joka ”tarjoillaan” yleisöille, vaan dialogisesti tuotettu ja toteutettu kokonaisuus.

Uusi julkinen taide ja dialogisuus

ANTI-festivaalilla esitettävä aika- ja paikkasidonnainen taide sijoittuu uuden julkisen taiteen käsitteen alle ja sitoutuu arkipäivän sosiaaliin käytäntöihin (Tuukkanen 2013). Teokset kohdataan usein arjen keskellä osana työ- tai koulupäivää tai kaupungilla erilaisissa tiloissa liikuttaessa. Kyseessä ei siis ole perinteinen, monumentaalinen julkinen taide, vaan teokset voivat olla pitkäkestoisia esityksiä, performansseja, väliaikaisia installaatioita, äänitaideteoksia tai eri tavoin ihmisiä osallistavia projekteja live artin^[31], esitys-, tanssi-, ääni- ja nykytaiteen kontekstissa. Uusi julkinen taide sisältääkin kaikki taiteen tekemisen muodot ja lähestyy yhteisötaidetta ja aktivismia. (Mm. Johansson 2004, 68; Kester 2004, 128; Uimonen 2010, 276–278.) Yhteisötaiteessa, uudessa julkisessa taiteessa, sosiaalisesti sitoutuneessa taiteessa tai esimerkiksi aktivistitaiteessa on ennen kaikkea kyse taiteen tekemisen asenteesta, jossa korostuu yhteistyö ja eettisyys suhteessa katsojaan sekä taiteilijan suvereenin tekijyyden problematisoiminen (Kanttonen 2005, 51).

Taideteoksen paikkasidonnaisuus voi toteutua monella tavoin. ANTI-festivaalillakin esitetyissä teoksissa on havaittavissa monenlaisia paikkasidonnaisuuden strategioita. Taidehistorioitsija Hanna Johansson (2004) toteaaakin, että teoksen sitoutuminen paikkaan voi olla esimerkiksi materiaalista, historiallista, sosiaalista, visuaalista, tilallista tai maisemallista, mutta myös symbolista tai poliittista. Lisäksi teoksessa voi olla läsnä useita paikkasidonnaisuuksia samanaikaisesti. Viidentoista toimintavuotensa aikana ANTI onkin aktivoinut lukuisia eri tiloja Kuopion kaupungissa ja tuottanut satoja teoksia, joissa paikkasidonnaisuus näyttäytyy monin eri tavoin.

Live art -taiteen, paikkasidonnaisen taiteen, yhteisötaiteen ja dialogisen taiteen tarinat juontavat juurensa 1960–1970-lukujen happeningeihin, situationismiin ja aktivismiin Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Niihin liittyy keskeisesti ajanjakson aktivismi sekä taiteilijoiden ”murtautuminen” ulos museoista ja gallerioista. Näiden myötä taiteilijoiden työskentelyyn kiinnittyivät olennaisesti kysymykset yleisöistä, osallistumisesta sekä paikasta. (Mm. Heddon & Klein 2012; Kester 2004; Johansson 2004; Kanttonen 2005; Tuukkanen 2013.) Voidaan sanoa, että teos muuttui tilanteeksi (Johansson 2004, 27). Vaikka paikkasidonnaisuuden ja osallistumisen voi nähdä eräänlaisina viime vuosikymmenien trendeinä, vuorovaikutuksen ja osallistavan yleisösuhteen pohtiminen taiteessa ei tietenkään ole vain 2000-luvun ilmiö. Sen historia liittyy niin sanottuun taiteen sosiaaliseen käänteeseen, jossa on havaittavissa paitsi taiteen kehittyminen ja kasvava sosiaalisten menetelmien hyödyntäminen myös taiteen instrumentalisointi sosiaalisen mukaan ottamisen (inkluusion)

välineenä. (Bishop 2012.)

Mammalian Diving Reflex: Haircuts by Children. Pekka Mäkinen ANTI – Contemporary Art Festival.

Dialoginen estetiikka (Kester 2004), jossa taideteosten tuottamisen prosessien keskiössä ovat keskustelu, (ruumiillinen) vuorovaikutus, kuunteleminen ja empatia ja jossa osallistujat sekä prosessin konteksti ovat yhtä merkityksellisiä kuin teoksen taiteilija, onkin hedelmällinen viitekehys tarkastella ANTI-festivaalilla esitettyjä teoksia.

Osallistumisen muodot ja menetelmät

Kun monitaiteellisen festivaalin keskeisenä nimittäjänä on teosten paikkasidonnaisuus, sen mahdollisuutena on monenlaisten teosten ja moniaististen kokemusten mahdollistaminen mitä erilaisimmissa paikoissa. ANTI-festivaali on alkuvuosista lähtien esittänyt teoksia, joita ei vain katsella kaupunkitilassa tapahtuvina installaatioina, esityksinä tai tapahtumina.

Ohjelmistossa^[32] on ollut ääniteoksia, tekstin muodossa esimerkiksi sanomalehdessä ilmestynyt kirjallinen teos sekä lukuisia performansseja ja esityksiä, joiden toteutuminen on edellyttänyt yleisöjen osallistumista. Osallistuminen on saattanut vaatia ruumiillista osallistumista, kuten esimerkiksi kannettavana olemista (Essi Kausalainen 2002, Tryst 2012), osallistumista keskusteluun tai vuoropuheluun taiteilijan kanssa (Rosie Dennis 2010, Eungyung

Young Kim & Shoji Kato 2010, Kris Grey 2012), osallistumista teosprosessiin ja olemista mukana esiintyjänä joko yksilönä (Jarkko Partanen 2015, Annie Sprinkle & Beth Stephens 2012, Nicola Conibere 2014, Lenine Bourke 2014) tai yhteisönä (All The Queens Men 2015, Mammalian Diving Reflex 2014). Teokset ovat tarjonneet paikallisille ihmisille ja yhteisöille mahdollisuuksia esiintyä ja olla mukana keskustelun ja vuoropuhelun kautta prosesseissa, jotka ovat suoraan vaikuttaneet teosten muotoutumiseen. Dialogisuus on mahdollistanut prosesseihin osallistumisen lisäksi yhteisöllisyyden kokemuksia synnyttämällä väliaikaisia yhteisöjä ja tarjonnut työkaluja kaupunkiympäristöön ja julkiseen tilaan vaikuttamiseksi monin eri menetelmin. Dialogisten teosten puitteissa yleisö on esimerkiksi voinut osallistua asuinalueen viihtyvyyttä koskevaan ideointiin,^[33] ja useassakin teoksessa on kerätty kaupunkilaisten kokemuksia ja odotuksia kaupunkitilasta tai omasta asuinalueesta^[34]. Väliaikaista yhteisöllisyyttä ovat luoneet teokset, joissa kuka tahansa on voinut hakeutua osallistujaksi teoksen valmistamisprosessiin ja joissa kaikki osallistujat ovat yhdessä erilaisten ryhmäytymisvaiheiden kautta ponnistelleet teoksen muotoutumiseksi ja esittämiseksi. Väliaikaista yhteisöllisyyttä ovat luoneet myös esimerkiksi residenssitaiteilija Kris Greyn työskentelyn ympärille syntynyt virtuaalinen yhteisö, kuten Queering Varkaus -Facebook-tapahtuma vuonna 2012.

Mammalian Diving Reflex: Haircuts by Children. Pekka Mäkinen ANTI - Contemporary Art Festival.

Dialogiset prosessit ovat haastaneet osallistujia esimerkiksi pohtimaan oman asuinalueen merkitystä, ympäristösuhdetta, suhtautumista samaa sukupuolta olevien avioliittoon, kaupunkitilan muuttumiseen, lasten oikeuksiin tai vaikkapa urheilun speaktaakkelimaisuuteen ja urheilusankareiden ruumiillisuuteen. Annie Sprinklen ja Beth Stephensin *Blue Wedding to the Lake Kallavesi* (2012) kutsui kaikki mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan häätjuhlaa, joka oli paitsi kahden naisen myös ihmisen ja vesielementin, tässä tapauksessa järven, välinen ikuinen liitto. Teos loi yhteyden sekä eri osallistujien että ihmisen ja luonnon välille. Teoksen kautta ihmiset kokoontuivat useita kertoja yhteen suunnittelemaan ja ideoimaan häätjuhlaa yhdessä, pohtimaan ja toteuttamaan juhlan ohjelmaa ja hääkulkuetta. He suunnittelivat, mitä ohjelmaa niissä esitettäisiin ja ketkä juhlassa esiintyisivät, koristelivat juhlapaikan sekä keskustelivat häiden, niissä esitettävän ohjelman ja vesielementin välisistä suhteista, merkityksistä ja kytköksistä. Yhteisöllisyyden luomisen lisäksi teoksessa korostuivat seksuaalivähemmistöjen oikeudet sekä ympäristötietoisuuden lisääminen.

Lasten oikeudet ja valtasuhteet ovat puolestaan olleet lähtökohtana kanadalaisen Mammalian Diving Reflex -ryhmän teokselle *Haircuts by Children* (2014), jossa nimensä mukaisesti lapset pitävät parturia ja leikkaavat asiakkaiden eli yleisön hiuksia. Kaupunkilaisten näkemyksiä ja kokemuksia omasta elinympäristöstään ovat huomioineet muun muassa Rosie Dennisin teos *Downtown: Kuopio* (2010) sekä Eungyung Kimin ja Shoji Katon *Island Aspired* (2010). Osallistavia teoksia on festivaalilla ollut lukuisia, eikä niitä kaikkia ole mahdollista tässä syvällisesti avata tai edes listata.

Festivaali osallistumisalustana

ANTI on vuosien saatossa huomionut ohjelmistossaan laajasti eri kohderyhmiä. Se on tarjonnut tilaisuuksia aktiiviseen kulttuuriseen osallistumiseen eri-ikäisille ihmisille lapsista ja nuorista eri kaupunginosien asukkaisiin tai vähemmistöihin, kuten maahanmuuttajat tai LGBTQIA-vähemmistöt,^[35] nostaen esiin kaupunkilaisten ääniä, kokemuksia, huolenaiheita ja odotuksia tulevaisuudesta. Kulttuuripoliittisesta näkökulmasta festivaalien mahdollistama yhteisöllisyys onkin Kaisa Herrasen ja Sari Karttusen (Herranen & Karttunen 2016, 7–9) mukaan merkittävä sosiaalisen koheesion ja sosiaalisen pääoman rakennusaine. Heidän selvityksensä mukaan osallistuminen on festivaaleilla usein kokonaiselämyksellistä ja ulottuu passiivisesta vastaanottamisesta tapahtuman järjestämiseen ja esiintymiseen. Lisäksi tapahtumat edistävät ja tuovat esiin sosiaalista diversiteettiä, mikä on selvästi havaittavissa myös ANTI-festivaalin ohjelmistossa. Festivaalien etuna on myös se, että osallistumisen kynnyks on matalampi kuin perinteisissä taide- ja kulttuurilaitoksissa.

ANTI-festivaalin teoksiin osallistuneiden kokemusten mukaan uudella julkisella taiteella on mahdollisuus tuottaa kokonaisvaltaisia esteettisiä kokemuksia (Tuukkanen 2013).

Haastatteluaineisto osoittaa, että osallistujat pitivät kaupunkitilassa koettuja, yllätyksellisiä esteettisiä kokemuksia positiivisina. Kulttuuripoliittisesti merkille pantavaa on myös se, että kaupunkitilassa koettu positiivinen kokemus uudesta julkisesta taiteesta voi kasvattaa ihmisten kiinnostusta taiteeseen yleisellä tasolla ja rohkaista osallistumaan myös uudelleen. Lisäksi uudella julkisella taiteella on mahdollisuus muuttaa kokemuksellista kaupunkitilaa ja luoda katsojille henkilökohtaisesti merkityksellisiä paikkoja.

Taiteen sosiaalisuutta sekä yhteistyöhön ja osallistumiseen perustuvia menetelmiä on kritisoitu pinnallisuudesta ja poliittisesta korrektiudesta (mm. Bishop 2012). Jo ANTI-festivaalin ohjelmistossa olleet teokset osoittavat, että osallistumisen oletuksena ei ole vain positiivisen kokemuksen ja kivan fiiliksen tuottaminen, vaan taiteilijoiden pyrkimyksenä ja teosten taustalla on syvällisiä, jopa poliittisia teemoja ja tavoitteita.

Madeleine Flynn & Tim Humphrey: Pivot. Pekka Mäkinen ANTI – Contemporary Art Festival.

Yhteisö ja yhteisöllisyys ovat monimerkityksisiä ja usein epämääräisesti käytettyjä käsitteitä. ANTI-festivaalin ohjelmiston mahdollistamaa yhteisöllisyyttä kuvaavat näkemykseni mukaan arkisuus, ohikiitävyys ja muotoutumaisillaan oleminen. Festivaalin teokset pyrkivät tuottamaan dynaamisuutta, jossa kaupunki ymmärretään asteittaisena paikkojen ja ajan avautumisen tapahtumana ja jossa laajennetaan mahdollisuuksia ja tapoja asuttaa tiloja. (Amin & Thrift 2002, 41–50.) Pienimuotoisilla, osallistavilla yhteisöllisillä tapahtumilla onkin tutkitusti positiivisia vaikutuksia sekä yhteisöihin että kaupunginosaan (Crossick & Kaszynska 2016, 85).

Samanaikaiset, näkymättömät jäljet

ANTI-festivaali näyttäytyy monikulttuurisen, avoimen, suvaitsevaisen ja moniäänisen

kaupunkikulttuurin edelläkävijänä Suomessa. Toiminnallaan se on aktiivisesti luomassa kaupunkitilaa, jossa monenlaiset odottamattomat kohtaamiset ovat mahdollisia ja joka kannustaa kaupunkilaisia aktiiviseen kulttuuriseen osallistumiseen. Tila ymmärretään tässä yhteydessä vuorovaikutuksellisena, monimuotoisena ja prosessinomaisena, missä korostuvat keskinäiset riippuvuussuhteet, olemassaolon mahdollisuudet ja keskeneräisyys. Tila on yhtä aika tähän mennessä kirjoitettujen tarinoiden samanaikaisuutta sekä avointa tulevaisuutta. (Massey 2005.)

Vaikka ANTI-festivaalin yhteydessä puhutaan usein *teospaikoista* ja *paikkasidonnaisuudesta*, ne ovat itse asiassa *kohtaamispaikkoja*, eräänlaisia tilan ja ajan integraatioita – tila-ajallisia tapahtumia, joita ei voi ajatella vain rajallisina alueina. Voidaankin puhua ulospäin suuntautuneesta paikan tunnusta, johon sisältyy tietoisuus paikan yhteyksistä muun maailman kanssa ja joka yhdistää myönteisellä tavalla globaalin ja paikallisen. (Massey 2005, Massey 2008.) Laajemmassa tarkastelussa ANTI-festivaali kytkeytyy osaksi kansainvälisiä uuden julkisen taiteen festivaaleja, jotka pyrkivät vaikuttamaan kaupunkitilaan ja kaupunkien yhteisöllisyyteen, laajentamaan julkisen tilan käsitettä sekä lisäämään ihmisten kulttuurista osallistumista taiteen keinoin (Davies 29.8.2015). Festivaali jättää jälkiään kaupunkitilaan sekä osallistujien ja yleisöjen kokemushorisonttiin muuttaen kaupunkia ja lisäten aina uusia kerrostumia kaupungin karttaan.

Lopuksi

ANTI-festivaalin kaltaisella uuden julkisen taiteen toimijalla on valtavasti potentiaalia niin yleisöjen, osallistujien, taiteilijoiden kuin kaupunkienkin näkökulmista. Ensinnäkin se tarjoaa taiteilijoille mahdollisuuden tutkia ja kokeilla erilaisia paikkojen, ihmisten, toimijoiden ja yleisöjen välisiä suhteita. Osallistujille ja yleisöille uusi julkinen taide voi tarjota vaihtoehtoisia tapoja toimia julkisessa tilassa, luoda yhteisöllisyyttä ja mahdollisuuksia aktiiviseen kulttuuriseen osallistumiseen, ja poliittisten sisältöjen kautta se voi avartaa osallistujien maailmankuvaa. Näin uudella julkisella taiteella voi olla suurikin rooli inhimillisen ja merkityksellisen kaupunkitilan luomisessa ja kokemisessa. Kaupunkien näkökulmasta uutta julkista taidetta tulisikin tarkastella yhtenä lisäsäikeenä kohtaamisten verkostossa, joka tuottaa ja muovaa kaupunkitilaa. (Tuukkanen 2013.)

Tässä artikkelissa ei ole mahdollisuutta syventyä laajemmin kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutuskeskusteluun. On kuitenkin tärkeä huomioida, että uusi julkinen taide voi lisätä arjen mielekkyyttä ja edistää kulttuurista osallistumista sekä etenkin niiden ihmisten kokemusta omasta hyvinvoinnistaan, jotka muuten eivät pysty hakeutumaan tai halua hakeutua kulttuuritilaisuuksiin. Lisäksi se voi madaltaa kynnystä hakeutua muun kulttuurin ja taiteen pariin tulevaisuudessa, mikä puolestaan kasvattaa kulttuuritoiminnasta saatavia hyvinvointi- ja

terveysvaikutuksia. (Tuukkanen 2013.)

Festivaali ajallisesti tiiviinä jaksena mahdollistaa kenties monia kulttuuriharrastuksia rennomman ja väljemmän alustan yleisöille kokeilla erilaisia asioita. Kaupunkitilassa tapahtuva yllättävä kohtaaminen saattaa rohkaista kokeilemaan jotain, mihin ei varta vasten tulisi lähdettyä. Festivaali on joustava toimintamuoto, joka pystyy monia taidelaitoksia ketterämmin seuraamaan ja reagoimaan taiteilijoiden ehdotuksiin ja taiteessa tapahtuviin muutoksiin. Sillä on toki myös omat rajoituksensa ja haasteensa. Monet uuden julkisen taiteen festivaalit kokevat intensiivisen, suhteellisen lyhyen festivaalijakson myös ongelmalliseksi, kun kuraattorit tavoittelevat pitkäkestoisempia yhteistyömuotoja erilaisten yhteisöjen ja organisaatioiden kanssa ja siten suurempaa vaikuttavuutta tapahtumilleen. (Davies 29.8.2015; Toppila 5.4.2016.)

Festivaalien toimintamuodot ja -mallit mukautuvat ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Mitä aikaamme juuri nyt leimaavat ilmiöt, kuten uusi yhteisöllisyys, vihapuhe, ilmastonmuutos tai pakolaisuus tarkoittavat festivaaleille tulevaisuudessa? Miten ne muuttuvat? Mitkä jatkavat toimintaansa? Mitkä kuolevat pois? Entistä yhteisöllisempi ja kokonaisvaltaisesti paikallisemmin juurtunut festivaalimuoto on kenties tulevaisuudessa sekä yleisöille että taiteilijoille merkityksellisempi kuin globaaleja taidemarkkinoita hyödyntävien, festivaalilta toiselle usein lentäen hypähtelevien, pikaisen vierailun toteuttavien kansainvälisten tähtien tuotantomalli. Paikkaan juurtumisessa ja paikallisuudessa on globaaleja taidemarkkinoita vastustavaa anarkismia ja kulttuurista kestävyyttä, jonka ilmenemismuotoja ja toimintamalleja voisi suomalaisella nykytaiteen kentällä kehittää rohkeasti eteenpäin – yhteistyössä taiteilijoiden, yleisöjen ja kaupunkien kanssa.

Lähteet

Amin, Ash & Thrift, Nigel. 2002. *Cities: Reimagining the Urban*. Cambridge: Polity Press.

ANTI – Contemporary Art Festival. Yhdistyksen verkkosivu. <http://antifestival.com>.

ANTI-festivaalin lehdistötiedote 18.11.2014.

ANTI-festivaalin lehdistötiedote 19.11.2015.

Bishop, Claire. 2012. *Artificial hells: participatory art and the politics of spectatorship*. London & New York: Verso.

Crossick, Geoffrey & Kaszynska, Patrycja. 2016. *Understanding the value of arts & culture | The AHRC Cultural Value Project*. Wiltshire: Arts and Humanities Research Council.

Heddon, Deidre & Klein, Jennie, toim. 2012. *Histories & Practices of Live Art*. Hampshire, New

York: Palgrave Macmillan.

Herranen, Kaisa & Karttunen, Sari. 2016. Festivaalien ja tapahtumien edistäminen valtion kulttuuripolitiikassa. Cuporen verkkojulkaisuja 35. Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö.

Johansson, Hanna. 2004. *Maataidetta jäljittämässä: luonnon ja läsnäolon kirjoitusta suomalaisessa nykytaiteessa 1970–1995*. Helsinki: Like.

Kantonen, Lea. 2005. *Telttä. Kohtaamisia nuorten taidetyöpajoissa*. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu A54. Helsinki: Like, Taideteollinen korkeakoulu.

Kester, Grant. H. 2004. *Conversation pieces: community and communication in modern art*. Berkeley: University of California Press.

Massey, Doreen. 2005. *For space*. London: SAGE.

Massey, Doreen. 2008. *Samanaikainen tila*. Tampere: Vastapaino.

Tuukkanen, Johanna, Mäkinen, Pekka, Nurmela-Knox, Kirsti & ANTI – Contemporary Art Festival yhdistys, toim. 2011. *ANTIVERSARY – Vuosikymmen välähdyksiä ja antidootteja nykytaiteesta ANTI – Contemporary Art Festivalilla*. Helsinki: ANTI – Contemporary Art Festival yhdistys & Maahenki.

Tuukkanen, J. 2013. ”Vedet seisahtuu, liikenteet pysähtyy’: kokemuksia uuden julkisen taiteen kohtaamisesta ANTI – Contemporary Art Festivalilla.” Kulttuuripolitiikan pro gradu tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Uimonen, L. 2010. *TAIDETTA SUUNNITTELUUN – Taidehankkeet ja taidetoiveet suomalaisessa kaupunkisuunnittelussa*. Helsinki: Aalto-yliopisto, Taideteollinen korkeakoulu.

Haastattelut

Davies, Trevor. Haastattelu 29.8.2015, Kööpenhamina, Tanska. Haastattelun tekijä Johanna Tuukkanen.

Toppila, Paula, haastattelu 5.4.2016, Helsinki. Haastattelun tekijä Johanna Tuukkanen.

Viitteet

³¹ Live art on erityisesti Isossa-Britanniassa vakiintunut, jatkuvasti laajentuva kenttä, johon kuuluvat toisessa ääripäässä aikaan perustuvat installaatiot ja toisessa teatterillisen ilmaisun rajat. Näiden välillä live art koskettaa tanssin, elokuvan ja videon, esityskirjoittamisen,

sosiopoliittisen aktivismin ja digitaalisen aikakauden ilmaisumuotojen reuna-alueita. Tulkintani mukaan live art on selvästi esitystaidetta laajempi käsite. (Katso mm. [Heddon & Klein 2012](#); [Tuukkanen 2013](#).)

³² Sivulta www.antifestival.com löytyvät vuosittain jaotellut ohjelmistotiedot.

³³ Mm. Minun Kuopioni -työpajat (antifestival.com/ohjelmisto-2014).

³⁴ Mm. teoksissa Downtown: Kuopio (www.antifestival.com/index.php/2010/fin/ohjelmisto/taiteilijat-ja-teokset/?id=92/rosie-dennis/) ja Island Aspired (www.antifestival.com/index.php/2010/fin/ohjelmisto/taiteilijat-ja-teokset/?id=99/eungyung-kim-shoji-kato/).

³⁵ Kirjainyhdistelmällä tarkoitetaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä (lesbian, gay, bisexual, transgender, queer, intersex, asexual).

KIRJOITTAJA(T)

JOHANNA TUUKKANEN

JOHANNA TUUKKANEN, FM (kulttuuripolitiikka, taidekasvatus), BA (tanssija-koreografi) on väitöskirjatutkija, kuraattori ja taiteilija. Hän viimeistelee parhaillaan väitöskirjaansa uuteen julkiseen taiteeseen liittyvistä kuratoriaalisista käytännöistä Jyväskylän yliopistossa Taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitoksella ja kulttuuripolitiikan yksikössä. Tuukkanen työskentelee ANTI – Contemporary Art Festivalin taiteellisena johtajana ja vastaavana tuottajana Kuopiossa. Uransa aikana hän on toiminut vapaana taiteilijana ja kuraattorina sekä työskennellyt monenlaisissa asiantuntijatehtävissä taidehallinnossa ja kolmannella sektorilla sekä Suomessa että kansainvälisesti.

TEATTERI- KORKEAKOULU

✕ TAIDEYLIOPISTO

Yhteisö ja taide | ISBN 978-952-353-015-7
© 2019 Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu